

RHEOLIADAU

Llyfrgell Genedlaethol Cymru

Chwefror 2017

(diwygiwyd Chwefror 2018)

LLYFRGELL GENEDLAETHOL CYMRU

RHEOLIADAU

Rheoliadau a fabwysiadwyd gan Ymddiriedolwyr Llyfrgell Genedlaethol Cymru ar **24 Chwefror 2017** yn unol â'r Siarter Atodol a Statudau 2006.

1. Penodi Swyddogion ac Ymddiriedolwyr

- 1.1 Pan benodir Ymddiriedolwyr (yn cynnwys y Llywydd a'r Is-lywydd) gan Weinidogion Cymru mewn ymgynghoriad â'r Ymddiriedolwyr yn unol â Statud 3(1) bydd yr Ymddiriedolwyr drwy benderfyniad yn pennu eu gweithdrefn ar gyfer ymateb i ymgynghoriad o'r fath a gallant ddirprwyo'r cyfryw gyfrifoldeb i'r Swyddogion neu bwyllgor Ymddiriedolwyr naill ai'n gyffredinol neu mewn perthynas â phenodiad neu benodiadau penodol.
- 1.2 Pan benodir Ymddiriedolwyr (yn cynnwys y Trysorydd) gan yr Ymddiriedolwyr mewn ymgynghoriad â Gweinidogion Cymru yn unol â Statud 3(2) bydd yr Ymddiriedolwyr drwy benderfyniad yn pennu'r weithdrefn ar gyfer gwneud y penodiad a gallant:
 - (a) gytuno i gymryd rhan mewn proses ar y cyd â Gweinidogion Cymru os yw Gweinidogion Cymru'n gwneud penodiadau'r un pryd ac yn unol â'r gweithdrefnau sy'n berthnasol i wneud penodiadau cyhoeddus, yn yr achos hwnnw gall yr Ymddiriedolwyr benodi Swyddog neu Ymddiriedolwr i gynrychioli'r Llyfrgell yn ystod y broses honno ac ymgynghori â Gweinidogion Cymru cyn adrodd yn ôl i'r Ymddiriedolwyr i gael sêl bendith ganddynt ar gyfer yr ymgeiswyr y mae'r Ymddiriedolwyr wedi argymhell eu penodi;
 - (b) penodi pwyllgor o'r Bwrdd i weithredu fel Panel Enwebiadau i gynnal proses ddethol a gwneud argymhellion ar gyfer penodi i'r Ymddiriedolwyr ar ôl ymgynghori â Gweinidogion Cymru.

2. Cyfarfodydd Ymddiriedolwyr – Trefniadau ar gyfer Galw Cyfarfod

- 2.1 Cyn bob blwyddyn galendr bydd yr Ymddiriedolwyr yn mynd ati ymlaen llaw i gymeradwyo amserlen a lleoliadau ar gyfer ei gyfarfodydd arferol y flwyddyn honno.
- 2.2 Gellir cynnal cyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr gyda phob un neu rai o'r Ymddiriedolwyr wedi'u cysylltu drwy fideo/gyfarpar fideo gynadledda ar yr amod bod pob un o'r Ymddiriedolwyr yn gallu clywed ei gilydd a siarad efo'i gilydd, ac fe gofnodir eu bod yn bresennol yn y cyfarfod hwnnw.
- 2.3 Bydd pob Ymddiriedolwr yn rhoi a chadw cyfeiriad electronig a phost cyfredol y dylid anfon papurau a gohebiaeth yn ymwneud â busnes y Llyfrgell iddo.
- 2.4 Fel arfer bydd y rhaglen, yr agenda a'r papurau ar gyfer cyfarfod Ymddiriedolwyr yn cael eu hanfon drwy'r post neu e-bost saith diwrnod cyn dyddiad pob cyfarfod i'r cyfeiriad sydd wedi ei nodi'n unol â rheoliad 1.1.3.
- 2.5 Gall y Llywydd ar unrhyw adeg alw cyfarfod arbennig o'r Ymddiriedolwyr.
- 2.6 Gall pump neu fwy o'r Ymddiriedolwyr hefyd wneud cais i gynnal cyfarfod arbennig naill ai'n dilyn trafodaeth mewn cyfarfod arferol o'r Ymddiriedolwyr neu drwy hysbysu'r Llywydd yn ysgrifenedig; ar hynny rhaid i'r Llywydd bennu dyddiad a lleoliad y cyfarfod hwnnw a dylid ei gynnal o fewn un diwrnod ar hugain i wneud y cais, neu dderbyn y cais, beth bynnag fo'r achos.
- 2.7 Fel arfer bydd y Llyfrgellydd yn bresennol yn holl gyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr ac eithrio'r rhannau lle mae Cadeirydd y cyfarfod yn penderfynu y byddai'n briodol i'r

Llyfrgellydd dynnu'n ôl oherwydd diddordeb personol yn y busnes sy'n cael ei ystyried.

- 2.8 Gall y Llywydd wahodd unigolion eraill i fod yn bresennol yng nghyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr a chaniatáu iddynt gymryd rhan mewn trafodion busnes heblaw am bleidleisio.

3. Cyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr – Y Llywydd

- 3.1 Bydd y Llywydd yn llywyddu cyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr. Os yw'n absennol, bydd yr Is-lywydd yn llywyddu, ond os yw ef neu hi hefyd yn absennol, bydd yr Ymddiriedolwyr yn ethol un o'u plith i lywyddu'r cyfarfod hwnnw.
- 3.2 Gall unrhyw bŵer neu ddyletswydd a roddwyd i'r Llywydd mewn perthynas â chynnal cyfarfod cael ei arfer yn ei absenoldeb ef neu hi gan y sawl sy'n llywyddu yn y cyfarfod.
- 3.3 Pan wneir cynnig i ohirio'r drafodaeth neu'r cyfarfod, os ym marn y Llywydd, nad yw'r mater sydd yn cael ei drafod ar y pryd wedi ei drafod yn ddigonol ac na ellir yn rhesymol ei drafod bryd hynny, bydd y Llywydd yn cynnig gohirio'r penderfyniad a rhoi'r cynnig i bleidlais heb roi'r hawl i gynigiwr y cynnig gwreiddiol ymateb ar yr achlysur yna.

4. Cyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr – Sesiynau Agored

- 4.1 Bydd Cyfarfodydd Ymddiriedolwyr y Bwrdd yn agored i'r cyhoedd ac eithrio pan fo busnes cyfrinachol i'w drafod.
- 4.2 Yn amodol ar unrhyw benderfyniad gan yr Ymddiriedolwyr i'r gwrthwyneb, bydd y Llywydd yn penderfynu os dylid trafod eitem fusnes yn breifat.
- 4.3 Rhoddir amserlen cyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr ar wefan y Llyfrgell ynghyd â manylion cyswllt ar gyfer unrhyw ymholiadau ynglŷn â phresenoldeb yn y cyfarfod.
- 4.4 Rhoddir agenda cyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr ar wefan y Llyfrgell wythnos ymlaen llaw cyn y cyfarfod a bydd copïau papur ar gael ar gais i aelodau o'r cyhoedd a'r wasg.
- 4.5 Bydd copïau o bapurau cyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr yn ymwneud ag eitemau i'w hystyried yn gyhoeddus ar gael pedair awr ar hugain ymlaen llaw cyn y cyfarfod, neu yn y cyfarfod i'r cyhoedd a'r wasg sydd wedi cadarnhau y byddant yn bresennol. Bydd crynodeb o bapurau yn ymwneud ag eitemau i'w hystyried yn gyhoeddus hefyd yn cael eu cyhoeddi ar wefan y Llyfrgell o leiaf saith diwrnod calendar cyn dyddiad y cyfarfod.
- 4.6 Os bydd aelod o'r cyhoedd yn tarfu ar drafodion, bydd y Llywydd yn eu rhybuddio ynglŷn â'r ymddygiad hwnnw. Os bydd yn dal i darfu ar y cyfarfod bydd y Llywydd yn gwneud cais i'r unigolyn adael y cyfarfod.
- 4.7 Os bydd tarfu parhaus sydd, ym marn y Llywydd, yn golygu nad yw'n bosibl parhau i gynnal cyfarfod yr Ymddiriedolwyr yn gyhoeddus, gall y Llywydd ar sail ei d(d)isgresiwn ef neu hi ohirio'r cyfarfod am gyfnod o amser yr ystyrir sy'n gyfleus, ac yna gall ailgynnull y Bwrdd yn gyhoeddus neu mewn sesiwn preifat.
- 4.8 Os daw'n amlwg, wrth drafod eitem fusnes penodol, y byddai'n fwy priodol parhau i wneud hynny'n breifat, gall y Llywydd benderfynu gwneud hynny, yn amodol ar unrhyw benderfyniad gan yr Ymddiriedolwyr i'r gwrthwyneb.

- 4.9 Dim ond drwy gynnig gan y Llywydd a gyda sêl bendith mwyafrif yr Ymddiriedolwyr sy'n bresennol y gellir ffilmio neu gofnodi'n electronig drafodion cyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr.

5. Cyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr – Sesiynau Caeedig

- 5.1 Bydd eitemau busnes i'w trafod yn breifat mewn cyfarfod o'r Ymddiriedolwyr yn cael eu nodi ar yr agenda gyda'r rheswm dros drafod y busnes mewn sesiwn gaeedig. Cofnodir hyn hefyd yn y cofnodion cyhoeddiedig o'r cyfarfod, oni bai bod y Llywydd yn dweud nad yw'n briodol nodi rheswm oherwydd natur y busnes i'w drafod. Gallai'r rhesymau hynny gynnwys, fel enghraifft yn unig, datgelu gwybodaeth bersonol, cyfrinachedd masnachol neu faterion sydd â braint gyfreithiol.

6. Cyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr – Trefn Busnes

- 6.1 Fel arfer bydd busnes yng nghyfarfodydd arferol yr Ymddiriedolwyr a drafodir mewn sesiwn agored yn cynnwys:
- (a) Cofnodi enwau'r Ymddiriedolwyr sy'n bresennol
 - (b) Ymddiheuriadau am absenoldeb
 - (c) Datgan diddordeb
 - (ch) Cymeradwyo a chadarnhau Cofnodion y cyfarfod blaenorol fel cofnod cywir a'u llofnodi fel cofnod dilys
 - (d) Materion yn codi o'r Cofnodion
 - (dd) Materion a ddygwyd ymlaen drwy gyfarwyddyd y Llywydd
 - (e) Materion a ddygwyd ymlaen gan y Llyfrgellydd a'r Tîm Gweithredol
 - (f) Cofnodion anghyfrinachol ac adroddiadau Pwyllgorau ar gyfer nodi neu drafod
 - (ff) Busnes anghyfrinachol ar gyfer nodi, trafod neu benderfynu
 - (g) Lleoliad, dyddiad ac amser y cyfarfod nesaf.

7. Cyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr - Pleidleisio

- 7.1 Cynhelir pleidlais ar argymhellion gerbron yr Ymddiriedolwyr i benderfynu arnynt os cynigir ac eilir eu mabwysiadu. Bydd pleidlais ar unrhyw ddiwygiadau i'r argymhellion a gynigiwyd ac a eiliwyd yn cael eu trin yn gyntaf.
- 7.2 Os bydd y bleidlais yn gyfartal, bydd gan y Llywydd ail bleidlais a phleidlais fwrw y gall ei harfer p'un ai ydyw wedi pleidleisio'n barod ai peidio.
- 7.3 Yn syth ar ôl y bleidlais gall Ymddiriedolwr wneud cais i'r ffordd y pleidleisiodd ef neu hi ar y mater gael ei gofnodi yn y cofnodion.
- 7.4 Os na chynhelir pleidlais ar argymhellion ym mhapurau'r Bwrdd, yna ar ddiwedd y drafodaeth bydd y Llywydd yn crynhoi casgliadau'r drafodaeth ar gyfer y cofnodion.

8. Pwyllgorau

- 8.1 Gall yr Ymddiriedolwyr benodi'r cyfryw Bwyllgorau, boed yn rhai sefydlog neu dros dro, i ba bynnag ddiben y credir sy'n addas a phenodir y pwyllgorau sefydlog canlynol:
- (a) Pwyllgor Archwilio a Risg
 - (b) Pwyllgor Llywodraethiant a Pherfformiad
 - (c) Pwyllgor Cynllunio Ariannol
- 8.2 Bydd yr Ymddiriedolwyr yn cymeradwyo cylch gorchwyl, enw a chyfansoddiad bob pwyllgor, yn cynnwys y Cadeirydd a rhaid:
- (a) gwneud darpariaeth ar gyfer penodi aelodau annibynnol gyda hawliau pleidleisio llawn i'r Pwyllgor Archwilio a Risg;
 - (b) nodi bod yn rhaid i'r Pwyllgor Archwilio a Risg gyfarfod o leiaf bedair gwaith y flwyddyn a bod yn rhaid i'r Pwyllgor Llywodraethiant a Pherfformiad a'r Pwyllgor Cynllunio Ariannol gyfarfod o leiaf dair gwaith y flwyddyn.
- 8.3 Bydd pob Pwyllgor yn adolygu eu cylch gorchwyl ar ôl ei sefydlu ac yn achlysurol wedi hynny a gall argymhell diwygiadau neu addasiadau y credir sy'n briodol i'r Ymddiriedolwyr eu hystyried.
- 8.4 Gall yr Ymddiriedolwyr benodi unigolion eraill i weithredu fel aelodau cyfetholedig o'r Pwyllgor nad ydynt yn pleidleisio.
- 8.5 Hefyd bydd Pwyllgor Swyddogion yn cynnwys y Llywydd, yr Is-lywydd a'r Trysorydd gydag awdurdod dirprwyedig i weithredu ar ran yr Ymddiriedolwyr ar faterion brys sy'n codi rhwng cyfarfodydd y Cyfarfod yr Ymddiriedolwyr neu mewn perthynas â busnes arall a ddirprwywyd yn benodol gan yr Ymddiriedolwyr. Rhaid adrodd ynghylch yr holl benderfyniadau a gymerir gan y Pwyllgor Swyddogion i gyfarfod arferol nesaf yr Ymddiriedolwyr.
- 8.6 Bydd y Llyfrgellydd fel arfer yn bresennol yng nghyfarfodydd bob Pwyllgor naill ai'n bersonol neu drwy gynrychiolydd penodedig ac eithrio pan fo Cadeirydd y cyfarfod yn tybio ei bod yn briodol iddo ef neu hi dynnu'n ôl oherwydd diddordeb personol y Llyfrgellydd yn y mater sy'n cael ei drafod.
- 8.7 Oni bai bod cyfarwyddyd yn eu cylch gorchwyl yn dweud yn wahanol, cynhelir cyfarfodydd Pwyllgorau yn breifat.
- 8.8 Bydd darpariaethau'r Rheoliadau hyn sy'n ymwneud â chynnal busnes yng nghyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr hefyd yn berthnasol gydag unrhyw addasiadau angenrheidiol i gynnal busnes yng nghyfarfodydd Pwyllgorau.

9. Cworwm

- 9.1 Ni chymerir unrhyw benderfyniadau mewn cyfarfod o'r Ymddiriedolwyr heb fod o leiaf bump o'r Ymddiriedolwyr yn bresennol.
- 9.2 Ni chymerir unrhyw benderfyniad yn y Pwyllgor Archwilio a Risg nac unrhyw Bwyllgor Sefydlog arall oni bai bod o leiaf tri aelod o Ymddiriedolwyr y Pwyllgor yn bresennol (heblaw am y Pwyllgor Swyddogion - yn hwnnw'r cworwm fydd dau).

10. Cofnodion

- 10.1 Cymerir cofnodion gan aelod o staff ym mhob cyfarfod Ymddiriedolwyr a Phwyllgor a bydd yn crynhoi'r busnes a drafodwyd a'r penderfyniadau a gymerwyd neu'r argymhellion a wnaed. Bydd y Cofnodion yn cael eu rhannu i'r Ymddiriedolwyr (neu i aelodau'r Pwyllgor) ar ffurf drafft i'w cymeradwyo yn y cyfarfod arferol nesaf.
- 10.2 Bydd y Cofnodion a gymeradwywyd o'r rhannau hynny o gyfarfodydd Ymddiriedolwyr a gynhaliwyd yn gyhoeddus ar gael i'r cyhoedd ar gais ac fe'u rhoddir ar wefan y Llyfrgell.

11. Gwrthdaro Buddiannau, Datgan Diddordeb a Derbyn Rhoddion

- 11.1 Bydd y Llyfrgellydd yn cadw cofrestr o ddiddordebau ariannol ac eraill yr Ymddiriedolwyr sy'n gysylltiedig â swydd Ymddiriedolwr yn y Llyfrgell, a bydd yn agored i gael ei harchwilio'n gyhoeddus.
- 11.2 Bydd Ymddiriedolwyr yn diweddarau eu cofnodion ar gofrestr diddordebau Ymddiriedolwyr pryd bynnag y bydd newidiadau perthnasol i'w swydd.
- 11.3 Bydd y Llyfrgellydd yn gofyn i bob Ymddiriedolwr adolygu'r diddordebau sydd wedi eu datgan ganddynt bob blwyddyn.
- 11.4 Ni ddylai Ymddiriedolwyr gymryd rhan mewn trafodaeth na phenderfyniad ar faterion lle mae ganddynt ddiddordeb ariannol neu ddiddordeb arall sy'n gysylltiedig â swydd yr Ymddiriedolwr yn y Llyfrgell.
- 11.5 Fel arfer dylid datgan diddordeb ar ddechrau cyfarfod a dylent nodi natur y diddordeb a ph'un ai yw'n gyffredinol neu'n gysylltiedig ag eitem fusnes penodol ar agenda'r cyfarfod. Os na fydd Ymddiriedolwr yn sylweddoli ar ddechrau'r cyfarfod bod diddordeb ganddo neu ganddi, dylai'r Ymddiriedolwr wneud hynny cyn gynted ag y mae'n dod yn ymwybodol ohono.
- 11.6 Pan fo gan Ymddiriedolwr ddiddordeb nad yw'n ariannol sy'n gysylltiedig â swydd yr Ymddiriedolwr yn y Llyfrgell mewn mater (er enghraifft drwy rinwedd bod yn aelod o gorff cyhoeddus arall) dylai'r Ymddiriedolwr ddatgan y diddordeb ac ystyried a yw'r diddordeb yn golygu y dylent dynnu'n ôl o'r drafodaeth neu benderfyniad ynghylch y busnes dan sylw a gadael y cyfarfod tra bod yr eitem honno'n cal ei thrafod.
- 11.7 Mewn achos o amheuaeth, dylai'r Ymddiriedolwr naill ai ddatgan yn agored bod posibilrwydd o wrthdaro buddiannau, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol ar ddechrau'r cyfarfod neu godi'r mater gyda'r Llywydd ymlaen llaw cyn y cyfarfod. Bydd y Llywydd, ar ôl derbyn cyngor, yn pennu a oes diddordeb ai peidio, a ph'un ai a yw'r gwrthdaro â diddordeb y Llyfrgell i'r graddau y dylid atal yr Ymddiriedolwr rhag cymryd rhan yn y drafodaeth neu benderfynu ar y mater.
- 11.8 Os oes gwrthdaro buddiannau, ym marn y Llywydd, bydd yr Ymddiriedolwr yn tynnu'n ôl o unrhyw drafodaeth neu benderfyniad ynghylch y busnes dan sylw ac yn gadael y cyfarfod tra bod yr eitem honno'n cael ei thrafod.
- 11.9 Pryd bynnag y bo'n bosibl, dylid gwrthod unrhyw rodd, neu fudd, sydd mewn unrhyw ffordd yn ymwneud â swydd Ymddiriedolwr yn y Llyfrgell ac a roddir fel ffafr, neu am gost sy'n is na'r gost sydd ar gael i'r cyhoedd, a dylid rhoi gwybod i'r Llyfrgellydd am y cynigion. Os byddai'n anrasol neu'n anodd peidio â derbyn y cyfryw rodd, rhaid i'r Ymddiriedolwr ddatgan hynny yng nghofrestr diddordebau'r Ymddiriedolwyr oni bai ei

bod yn cael ei throsglwyddo i'r Llyfrgell a bod cofnod yn cael ei wneud o berchnogaeth y Llyfrgell o'r rhodd.

- 11.10 Wrth gofrestru diddordebau neu ddatgan rhoddion neu fuddion dylai Ymddiriedolwyr hefyd gofrestru diddordebau nad yw'n ariannol a diddordebau aelodau agos o'r teulu a phobl sy'n byw yn yr un tŷ â nhw ac sy'n wybyddus iddynt, sydd â chysylltiad agos â gweithgareddau'r Llyfrgell.

12. Archwilio Dogfennau

- 12.1 Yn amodol ar unrhyw fesurau rheoli deddfwriaethol ynglŷn â diogelu gwybodaeth, gall Ymddiriedolwr, drwy wneud cais i'r Llyfrgellydd, archwilio unrhyw un o ddogfennau'r Llyfrgell. Bydd holl adroddiadau neu gofnodion pwyllgorau ar gael i'w harchwilio gan unrhyw Ymddiriedolwr.
- 12.2 Ni fydd paragraff 12.1 yn berthnasol i unrhyw ddogfen sy'n gysylltiedig â mater lle mae gan yr Ymddiriedolwr sy'n gwneud y cais ddiddordeb yn unol â Rheoliad 11.

13. Defnydd o Sêl Llyfrgell Genedlaethol Cymru

- 13.1 Gellir rhoi Sêl Llyfrgell Genedlaethol Cymru ar ddogfen fel sy'n ofynnol gyda dau lofnod
- (a) un gan y Llywydd, yr Is-lywydd, neu'r Trysorydd
 - (b) naill ai'r Llyfrgellydd neu'r Dirprwy Lyfrgellydd (Adnoddau Corfforaethol).
- 13.2 Bydd unrhyw ddefnydd a wneir o'r Sêl yn cael ei adrodd i'r Ymddiriedolwyr yn eu cyfarfod arferol nesaf.

14. Y Llyfrgellydd

- 14.1 Bydd y Llyfrgellydd hefyd yn cael ei ddynodi fel Prif Weithredwr y Llyfrgell
- 14.2 Yn absenoldeb Pwyllgor Tâl, bydd y Pwyllgor Swyddogion yn gweithredu fel Pwyllgor Tâl i benderfynu lefel tâl y Llyfrgellydd bob blwyddyn.
- 14.3 Bydd y Llywydd, mewn ymgynghoriad â'r Is-lywydd a'r Trysorydd yn gyfrifol am arfarnu perfformiad blynyddol y Llyfrgellydd.
- 14.4 Os yw'r Llyfrgellydd wedi ei ddynodi'n Swyddog Cyfrifyddu'r Llyfrgell yn unol â chytundeb ariannol y Llyfrgell gyda Llywodraeth Cymru, cyfrifoldeb y Llyfrgellydd yn rhinwedd y swydd fel Swyddog Cyfrifyddu yw hysbysu cyfarfodydd ynghylch pob mater o gywirdeb a chysondeb ac effeithlonrwydd ariannol. Os bydd yr Ymddiriedolwyr yn dyfarnu yn erbyn y cyfryw gyngor gan y Llyfrgellydd a bod y Llyfrgellydd yn teimlo na ellid amddiffyn y camau gweithredu dan sylw gerbron Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus Cynulliad Cenedlaethol Cymru, gall y Llyfrgellydd ofyn i'r Llywydd roi cyfarwyddyd ysgrifenedig iddo neu iddi ar y mater, a'r cyfarwyddyd hwnnw i'w ddwyn i sylw Swyddfa Archwilio Cymru.

15. Atal y Rheoliadau

- 15.1 Ni ellir atal unrhyw Reoliad ac eithrio drwy benderfyniad gan yr Ymddiriedolwyr mewn cyfarfod lle mae o leiaf dwy ran o dair o'r Ymddiriedolwyr yn bresennol.

